

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 28.

Fredagen den 8 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande april.

§ 2.

Efter föredragning af herr *A. V. Ljungmans* i gårdagens sammanträde aflemnade motion, n:o 197, hänvisades densamma till kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial och utlåtande n:is 55 och 56;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 14 och 15.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bankoutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

Vid innevarande riksdag hade genom sju särskilda motioner förslag väckts om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken å nedannämnda orter, nemligen

i *Karlskrona* af herr *Burén* (motion n:o 3 i Första Kammaren) och herr *P. Pehrson* i *Törneryd* m. fl. (motion n:o 37 i Andra Kammaren);

i *Örebro* af herr *L. F. Odell* och herr *A. Hahn* (motionerna n:is 59 och 86 i Andra Kammaren);

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

i *Linköping* af herr *O. Larsson* i Mörtlösa m. fl. (motion n:o 56 i Andra Kammaren);

i *Mariestad* af herr *A. Johansson* i Löfåsen m. fl. (motion n:o 61 i Andra Kammaren) samt

i *Halmstad* af herr *A. G. Gyllensvärd* m. fl. (motion n:o 62 i Andra Kammaren).

Utskottet hemställde emellertid, att ofvan omförmälda motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Gumælius*, med hvilken instämt herrar *Anders Hansson*, *Ivar Månsson*, *Nils Persson* i Vadensjö och *P. Pehrsson* i Norrsund, och som hemställt: »att Riksdagen måtte besluta inrättande inom år 1893 af ett riksbankens afdelningskontor för Örebro län i staden Örebro, under vilkor och bestämmelser, med afseende å kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva.» samt af herrar *Sjö* och *Göransson*.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Gumælius*: Herr talman, mine herrar! Här komma vi igen till en fråga, som åtskilliga gånger har varit inom Riksdagen om-
tvistad, men som man skulle kunna tro numera hafva hunnit derhän, att tvist derutinnan icke längre borde förekomma. Riksdagen har fastställt den princip, att för eller senare böra de olika länen få hvar sitt afdelningskontor. Detta kan anses såsom något af Riksdagens ledamöter temligen allmänt antaget. Man har vidare blifvit någorlunda ense derom, att dessa kontor böra företrädesvis förläggas i de olika länens residensstäder. Man har fortskridit så pass långt på den vägen, att nu ungefär hälften af samtliga länen antingen redan hafva kontor eller — och så är fallet med ett af dem, *Kopparbergs län* — hafva ett sådant under inrättande. Man skulle dessutom kunna erinra derom, att 1889, 1890 och 1891 har Riksdagen beslutit hvardera året ett kontor. Då man erinrar sig allt detta, skulle man knappt kunna föreställa sig, att Riksdagen nu skulle hysa mycken betänklighet för att fullfölja på den väg, hvarpå man eu gång inlagit. Det tyckes syfta derhän, att *alla* län skola blifva efter hand likställda, så att de fördelar, som onekligen ett riksbankskontor medför och som bestå uti en ned-satt ränta, en kontrollerad ränta så att säga, en jemn ränta, andra be-
qvämligheter att förtiga, skulle komma äfven de län till del, som ännu icke kommit i åtnjutande deraf, och vidare, att ett sådant kontor bör *ärligen* inrättas. Det har, som sagdt, vid de tre närmast föregående riksdagarne tillkommit ett afdelningskontor hvardera gången. Men då

man vid senaste riksdag beslöt att inrätta ett afdelningskontor, bestämdes tillika, att det icke skulle inrättas förr än under loppet af detta år. Man beviljade fullmäktige i riksbanken ett års uppskof med upprättande af nämnda afdelningskontor, därför att man ville lemna fullmäktige tid att söka få lokal och personal till nytt afdelningskontor och icke ålägga dem att genast inrätta ett nytt sådant. Men från det förhållande, att man då gjorde ett afbrott på ett år i inrättande af sådana kontor, kan mau väl icke, såsom bankofullmäktige och bankoutskottet gjort, draga den slutsats, att man borde dröja i två år, innan man inrättar ett nytt afdelningskontor. Efter som det nu ser ut, förefaller det, som om man skulle vilja dröja i hela tre år, innan man inrättar ett nytt afdelningskontor. Om man nu skulle inrätta ett afdelningskontor om året, så komme det att dröja en fem à sex år in på nästa århundrade, innan alla kontoren vore i ordning. Om man ej inrättade dem under samma år som de blifvit beslutna, utan om man skulle dröja två år — eller tre, såsom somliga önska — mellan kontorens inrättande, skulle man komma en 20 à 30 år in på nästa århundrade. Man får icke dröja så länge, då det gäller att dela ut den rättvisa, som en del orter ha att fordra.

Man har nu gjort invändningar mot ett fortsatt bildande af afdelningskontor. De invändningarna hafva egentligen varit två, den ena, att riksbanken icke kan lämpligen inrätta sådana, och den andra, att de bära sig så dåligt.

Hvad beträffar frågan om riksbankens förmåga dervidlag, ha ju reservanterna med, som jag tror, fullgiltiga skäl erinrat derom, att sådana afdelningskontor i allmänhet få ett par millioner kronors förlagskapital, deraf en half million från afbetalningsfonden, hvilken, som herrarne veta, eger rikliga tillgångar. Om man beräknar, att från fonden skall utgå en half million kronor till hvar och ett af de afdelningskontor, som återstå att inrätta, innan hvarje län har ett kontor, kommer man ändå icke upp till en summa, som öfverstiger denna fonds belopp. Hela afbetalningslånefonden är 12 millioner kronor. Vidare får man ju taga i betraktande, att, när ett lån afskiljes från ett af de förutvarande riksbanksområdena, kommer naturligtvis i och med detsamma det områdets behof af rörelsemedel att minska. När dertill lägges, att riksbanken är van att få behålla och förmodligen fortfarande får behålla hälften af sin vinst, så utgöra de hos riksbanken behållna vinstmedlen för hvarje år ungefär det belopp, som behöfs utöfver bidraget från afbetalningslånefonden för inrättande af ett nytt kontor. Ur denna synpunkt behöfva vi således icke tveka. Vi hafva *råd* att *ärligen* inrätta ett afdelningskontor af riksbanken.

Jag kommer sedan till frågan, huruvida afdelningskontoren bära sig. Jag skall gifva den talare, som både i fjor och i år dervid gjort invändning och uttalat sina bekymmer, rätt deruti, att riksbankens afdelningskontor bära sig just icke så ofantligt *stättligt* i allmänhet. Men det är orätt att säga, att riksbankens landsortskontor speciellt

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

bära sig illa. Herrarne ha varit vane att se i redogörelserna för riksbankens ställning nettovinsten upptagen för afdelningskontoren, men bruttovinsten för hufvudkontoret. Först i år har derutinnan skett en ändring, så att bruttovinsten uppgifves för samtliga kontoren; och då finner man ställningen vara den, att ur synpunkten af bruttovinstens storlek kontoren komma i följande ordning: Visby, Luleå, Östersund, Göteborg, Hernösand, Malmö, Karlstad, Jönköping, Stockholm, Vexjö och Kalmar. Två af afdelningskontoren, de i Vexjö och Kalmar, gifva mindre bruttovinst än hufvudkontoret. För att vara fullt rättvis, bör man också ihågkomma, att i hufvudkontorets kostnader, som böra afdragas, ingå en del poster, som kunna anses vara gemensamma för hela riksbanksrörelsen. Men, i alla fall, när man ser saken opartiskt, visar det sig, att kontoren i sjelfva verket icke ställa sig så dåligt. Samtliga kontoren ha ju eu bruttovinst af mellan 5,31 procent — det är den högsta siffran, hvilken gäller afdelningskontoret i Visby — och 3,47 procent — det är Kalmar-kontorets siffra. Öfver Kalmarkontoret kommer närmast Vexjö-kontoret med 3,96 procent, således bra nära 4 procent. Derefter kommer hufvudkontoret med 4,42 procent i bruttovinst.

Jag skulle kanske vänta till dess att dessa invändningar från andra håll blifvit gjorda. Jag tager emellertid upp dem nu och om det kanske behöfves att vidare belysa dem, blir tillfälle dertill längre fram under diskussionen. Jag vågar dock påstå, att invändningarna mot nya afdelningskontor stöta något på de obotfärdigas förhinder, och att rättvisan fordrar, att vi inrätta nya afdelningskontor samt att det är för orterna nyttigt och icke kan skada riksbanken.

Sedan sålunda flertalet af denna kammaras ledamöter uti utskottet blifvit ense om, att man borde inrätta ett nytt afdelningskontor om året, blefvo vi lika ense derom, att vi borde göra klart för oss, hvilket afdelningskontor hade de största utsigterna, och sedan förena oss om det. I detta syfte hade vi öfverläggningar och sedan en sluten votering, der vi satte upp de olika kontoren i den ordning, i hvilken vi ansågo att de borde förekomma, och då visade sig en afgjord majoritet för Örebro. Fem af sju satte nemligen Örebro i första rummet och två satte det i det andra rummet. Vi blefvo således ense om att förklara, att detta var det kontor, som för närvarande borde förordas.

I afseende på de skäl, som gjorde sig gällande då vi skulle försöka välja emellan kontoren, voro samtliga reservanter eniga derom, att man skulle taga hänsyn till den föreslagna stadens betydelse, storlek och egen lifaktighet samt till den omgifvande ortens behof af rörelsemedel. Då funno vi, hvad särskildt Örebro beträffar, att der finnes en enskild bank, som gått med stor vinst och hvars papper stå relativt högt bland de enskilda bankernas papper, när de någon gång förekomma på börsen. Vi funno vidare, att denna bank icke kan tillfredsställa ortens behof, hvilket visar sig deraf, att många af ortens penningbehöfvande vända sig till hufvudstaden. Å andra sidan är det

en känd sak, att i Örebro län inrättats för sjelfhjelp på penningområdet åtskilliga s. k. folkbanker. Vi hafva i det afseendet Örebro folkbank, som nyligen fyllt 25 år, vidare folkbankerna i Nora, Halsberg och Fellingsbro. Dessa folkbanker hafva gått så pass bra, att de i medeltal utdela åtta procent, och de flesta år utdelar säkerligen flertatet tio procent på sitt lilla kapital. Örebro folkbank går, fastän den lefver i samma hus som Örebro enskilda bank, i så pass stor skala, att den på senare år haft en kassaomsättning af 30 millioner, och det har varit år, då kassaomsättningen öfverstigit 40 millioner.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

På grund af hvad jag anfört och som jag vill hoppas att åtminstone en del af kammaren tagit kännedom om, ber jag att få hemställa om bifall till reservanternas förslag. Jag anser mig icke behöfva ingå vidare på förordandet af den speciella orten. Om derom blir tal, må denna Ortsrepresentant lemna de upplysningar som behöfvas, men på samtliga reservanternas vägnar tillåter jag mig hemställa, »att Riksdagen måtte besluta inrättande inom år 1893 af ett riksbankens afdelningskontor för Örebro län i staden Örebro, under vilkor och bestämmelser, med afseende å kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva.»

Herr Odell: Då jag såsom motionär väckt en motion i syfte att få ett riksbankens afdelningskontor i Örebro, torde det kanske icke vara ur vägen, om jag säger några ord i föreliggande fråga. Det är bekant för hvar och en, som känner förhållandena inom Örebro stad och län, hurusom utvecklingen der med stora steg gått framåt under de sista decennierna, och den, som eger en sådan kännedom, skall säkerligen icke heller tveka att erkänna, att ett afdelningskontor der skulle blifva en stor och välbehöfzig hjälp för den lånebehöfvande allmänheten. Och lika viss är jag derom, att det för riksbanken sjelf skall blifva till fördel, ju flera afdelningskontor man kan få, och att detta skall i sin tur fördelaktigt inverka på statsinkomsterna, enär, såsom vi alla veta, riksbankens vinst till en stor del går till statsverket. Det är icke utan skäl många lånebehöfvande hysa misströstan att vända sig till låneanstalter, der man på ett så sorgligt sätt gått till väga, att de hafva genom lån uti sådana banker mist det lilla de ega och mera till. Och i fall man får antaga, att ett afdelningskontor uti Örebro nu skulle komma till stånd, hvilket vi hoppas, samt allt flera och flera afdelningskontor i de olika delarna af landet, synes det mig, som om Örebro stad och län skulle vara i tur att komma närmast. Jag vet visserligen, att flera andra provinser hafva behof af detsamma, men vi veta ju, att icke alla dessa kunna få sina önsknings tillfredsställda på en gång, och därför synes det mig att vi skulle handla rätt och billigt, om vi denna gång ihågkomme Örebro stad och län med ett sådant afdelningskontor, hvarför jag också, herr talman, önskar bifall till min motion eller, hvad som är detsamma, till reservanternas förslag.

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

Herr *Broström* förenade sig med herr *Odell*.

Herr *Peterson* i *Hasselstad* yttrade: Herr talman, mine herrar! Det vill synas af det föreliggande förslaget, som om våra bankofullmäktige, då de yttrat sig om inrättande af afdelningskontor af riksbanken varit vid en smula misshumor, då de nemligen sagt, att inrättandet af afdelningskontor borde ske med tillbörlig varsamhet, så till vida att icke flera borde inrättas samtidigt.

I det yttrande, som fullmäktige i riksbanken efter anmodan i frågan afgifvit, hafva desamma sålunda anført följande: »Beträffande de vid de senaste riksdagarne väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor, hafva fullmäktige i sina deröfver till utskottet afgifna yttranden betonat vigten af att iakttaga tillbörlig varsamhet så till vida, att icke flera kontor blifva inrättade samtidigt, äfvensom att i regeln ett nytt sådant icke borde ifrågakomma oftare än hvartannat år, hvarjemte fullmäktige såsom sin åsigt uttalat, att ett snabbare fortskyndande i inrättandet af nya kontor bör vara beroende af bankfrågans lösning i den rigtning, att större utrymme beredes åt riksbankens sedlar.»

Hvad beträffar det »störe utrymmet af riksbankens sedlar», vet jag icke hvad bankofullmäktige dermed mena, om de icke hafva den åsigt, att privatbankernas 10-krone-sedlar borde indragas, hvilket jag för min del anser skulle åstadkomma ett större utrymme för riksbankens sedlar och tillskynda riksbanken en betydlig vinst, hvilket ju Riksdagen känner till, enär den uti skrifvelse år 1873 anhöll om indragning, så fort ske kunde, af såväl 5- som 10-krone-sedlarne. Privatbankernas 5-krone-sedlar hafva visserligen blifvit indragna och, då det skedde, väntades en stagnation i affärsrörelsen, hvilken dock ej inträffade. Vi hafva i alla häudelser 10-krone-sedlarne kvar. Om äfven denna sedelutgifningsrätt för privatbankerna indroges, skulle enligt min tanke riksbanken erhålla en betydlig fördel. Jag tror dessutom, att riksbanken är i stånd att inrätta ett afdelningskontor om året i de särskilda provins-residensstäderna.

Jag gillar således hvad reservauterna sagt, nemligen att de anse, att Riksdagen borde ordna det så, att ett riksbankens afdelningskontor inrättades hvarje år i de residensstäder, som ännu icke erhållit något sådant kontor, men jag kan icke gilla de skäl, som reservauterna anført, då de kommit till den slutsats, att staden *Örebro* borde nu erhålla ett afdelningskontor framför *Karlskrona*. Jag tror, att i den motion, som väckts af mig och öfriga representanter för *Blekinge län*, sådana skäl framhållits till förmån i detta fall för *Karlskrona*, att, om de tagas i öfvervägande, de böra väga mer än de skäl, som blifvit anförda för inrättande af ett afdelningskontor i *Örebro*.

Jag tror mig därför på de af mig nu anförda skäl kunna yrka bifall till den motion, som jag n. fl. *blekingerepresentanter* framlagt.

Herr Hahn: Vid inrättande af nya afdelningskontor af riks- *Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.*
 banken brukar man vanligen taga hänsyn till de olika orternas större eller mindre behof af rörelsekapital för jordbruk, industri m. m. För att emellertid komma till rätta med huru stort behovet af ett afdelningskontor för den ena eller andra orten är, anser jag en jemförelse mellan de olika länen vara den rätta grunden och som bör vara den afgörande, då man står i begrepp att inrätta dylika kontor.

Jag ber därför att få nämna några ord med afseende å Örebro län och på samma gång något om Blekinge län, just därför att man ansett, att Karlskrona skulle vara den lämpligaste platsen att nu komma i åtanke. Från representanterna för Blekinge län har man många gånger hört det skäl uttalas, att kronan har så stora utbetalningar å Karlskrona, men detta skäl är för mig icke mycket bestämmande, ty jag kan aldrig tro, att flottans station derstädes skulle hafva någon egentlig förmån af att få ett särskildt afdelningskontor i Karlskrona, icke heller att detta kontor skulle få någon synnerlig vinst på de penningar, som komma att utbetalas för flottans räkning. Således är detta icke något skäl för mig, utan jag vill jemföra Blekinge län med Örebro län efter samma grunder man brukar använda, då nya kontor ifrågasättas, hvarvid jag ber att först få nämna, att Örebro län har 40,000 invånare mer än Blekinge län. Hvad beträffar bergsbruket och bruksrörelsen, har Blekinge nästan ingenting i den vägen, då deremot Örebro län i dessa afseenden är mera utveckladt än något annat län inom hela riket. Örebro län har ej mindre än 98 grufvor och i bergsbruks- och bruksrörelsen sysselsättas omkring 6 1/2 tusen arbetare. Häraf torde framgå, att Örebro län i detta afseende har afgjort företräde. Hvad angår jordbruket, är detsamma inom Örebro län mer än dubbelt så stort som i Blekinge län. Inom Örebro län finnas icke mindre än 147,000 hektar odlad jord, då inom Blekinge län finnas allenast 62,000 hektar, så äfven i detta afseende är Örebro län betydligt öfverlägset Blekinge. Härtill kommer att, såsom vi veta, Vestmanlands län, med ett betydande bergs- och jordbruk, har sitt vestra område liggande jemförelsevis nära Örebro stad, och inrättande af ett afdelningskontor derstädes skulle således verka välgörande äfven för detta län, då med de goda kommunikationer, som nu finnas, invånarne inom detsamma ovilkorligen skulle lättare blifva i tillfälle att använda ett kontor i Örebro än det nu närmast befintliga i Falun.

En annan omständighet, som talar för inrättande af ett afdelningskontor i Örebro, är, att för kontoret det redan finnes en mycket lämplig lokal i sparbankens vackra nybyggda hus. Detta hus har ett särdeles centralt läge samt inrymmer en lokal med kassahalf m. m., och är särskildt inrättadt för ett sådant afdelningskontor, detta till följd deraf att man, då huset byggdes, hade tanke på att Örebro stad snart skulle erhålla ett riksbankens afdelningskontor och man af sådan anledning vid ritningarnes uppgörande vände sig till riksbankens

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. fullmäktige för att af dem erhålla anvisning angående beskaffenheten af en sådan lokal, som kunde af dem gillas. På grund af hvad jag sålunda i korthet anfört, anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

(Forts.)

Med herr Hahn instämde herrar *Thermænius*, *Folke Andersson* och *Hammarström*.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag delar reservanternes uppfattning i så måtto, att jag anser det vara lämpligt att tills vidare åstadkomma hvarje år ett afdelningskontor af riksbanken. Det kommer ändock att att dröja 13 à 14 år, innan man får ett afdelningskontor inom hvarje län. Men jag är af olika mening med reservanterna derutinnan, att jag anser, att den plats, som de föreslagit, icke egentligen är den, som denna gång företrädesvis borde komma i åtanke. Det har sagts, att Örebro, såsom plats för ett afdelningskontor, skulle hafva betydliga företräden framför Karlskrona, som af mig och andra representanter för Blekinge län föreslagits, och de talare, som yttrat sig i denna riktning, hafva anställt en jämförelse mellan länens ytvidd, deras folkmängd, industri m. m. — Ja, det kan icke förnekas, att Örebro län är ett större län, men man får icke tänka sig, att ett blifvande afdelningskontor i Karlskrona skall uteslutande hemta sin rörelse från Blekinge län. Jag är öfvertygad, att en hel del folk från Småland och Kalmar län skulle komma att vända sig till detta kontor. Afdelningskontor af riksbanken finnas i Kalmar och Vexjö, men hvar och en, som känner huru handel och affärer hafva benägenhet å landsbygden att draga sig, vet att i regeln blir det från det inre af landet och ut till kusten, icke norrut utan söderut. Således är det alldeles gifvet, att dessa nu af mig nämnda afdelningskontor icke kunna i någon nämnvärd mån gagna affärsrörelsen i Blekinge län. Nu har derjemte sagts, att det icke vore af någon betydelse för riksbanken, att staten har så stora utbetalningar i Karlskrona, men derom lära väl meningarna vara delade. Det må väl i alla händelser betyda så mycket, att riksbanken har ett tillfälle att derigenom sprida sina sedlar, och säger man, att det icke behöfver hafva någon betydelse, därför att dessa sedlar kunna vexlas in i en privatbank och att således det i alla fall blir endast privatbankssedlar, som komma i rörelsen, kan det afhjelpas genom en föreskrift å vederbörligt håll, att statens utbetalningar skola ske med riksbankens sedlar.

Man vet om statens utbetalningar i Karlskrona, att desamma vanligen icke gå under utan snarare öfver 3 millioner kronor årligen, och jag kan icke finna annat, än att detta är ett skäl, som som väger icke så litet.

Det har också af en föregående talare nämnts, att i Örebro finnes en särdeles lämplig lokal för ett blifvande afdelningskontor. Ja, samma förhållande är det med Karlskrona. Blekingebankens forna lokal är

för närvarande till salu och kan, efter hvad sagts mig från trovärdigt håll, köpas hvilken dag som helst för ett moderat pris. Den har ett särdeles lämpligt läge och är särskildt inrättad till en nutidsenlig banklokal.

Jag kan således icke komma ifrån den uppfattningen, att fortfarande finnas skäl för att föredraga Karlskrona framför öfriga föreslagna platser, och jag tror, att reservanternas iakttagit mera riksbankens fördel, om de föreslagit Karlskrona såsom den plats, som företrädesvis borde komma i åtanke vid innevarande riksdag. Jag har emellertid intet hopp om framgång för ett yrkande om någon ändring i reservanternas förslag, och då jag är ense med reservanternas derutinnan, att ett afdelningskontor af riksbanken hvarje år bör upprättas, intill dess ett sådant finnes i hvarje län, samt jag dessutom tror att, om Riksdagen i år skulle besluta upprättande af ett afdelningskontor i Örebro, det nästa år skall ligga nära till hands att få ett dylikt kontor i Karlskrona, skall jag icke motsätta mig reservanternas förslag, men jag ber få uttala min förhoppning, att Blekinge län snarligen måtte komma i åtanke och icke blifva undanskjutet ännu en följd af år. Jag tror, att det är 7 eller 8 år, som, trots man erkänt att det finnes goda skäl att i berörda afseende framhålla detta län, man vägrat inrättande af ett afdelningskontor derstädes.

Då jag, som sagdt, tror, att ett beslut i öfverensstämmelse med reservationen skall så mycket fortare befrämja upprättande af ett afdelningskontor i Karlskrona, skall jag förena mig med reservanternas och yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservation.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Arnoldsson*, *Lilienberg* och *Svensson* från Karlskrona.

Herr *Sjö*: Innan utskottet behandlade de väckta motionerna rörande inrättande af nya afdelningskontor, voro ledamöterna från denna kammare inom utskottet, med undantag af en, ense om att tillstyrka Riksdagen inrättande af ett afdelningskontor i Örebro. Och då jag var en af dessa ledamöter, var det därför, att jag ansåg, att det skulle vara till fördel för detta län, när det icke allenast har en ganska stor folkmängd, utan äfven har ett jordbruk i hög kultur, hvarjemte der jemväl till följd af torrläggningar finnes mycket jord att uppodla. I detta län finnes dessutom en ganska stor bergsbruks-handtering samt industriella inrättningar, hvilka icke allenast behöfva tillfälliga lån utan äfven förlagslån för sin näring. När man skall inrätta afdelningskontor, är jag af den meningen, att man bör förlägga dem på sådana platser att de bära sig, äfvensom att de gagna den allmänna affärsrörelsen och allmännyttiga företag. De alster, som utgå från Örebro län, hafva afsättning icke allenast inom landet utan äfven i utlandet. Derför är det icke underligt, att man der söker få ett nytt bankkontor till näringarnas befrämjande.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

Man invänder måhända, att man skall icke försvaga hufvudkontoret genom inrättande af flere afdelningskontor. Detta skäl har man anfört inom utskottet, och detsamma hör man äfven nu. Men då man vet, att riksbanken har grundfonder af 60 millioner kronor, måtte det väl icke vara något betungande för banken, att ett kontor inrättas årligen för dess räkning. Det är nyttigt för banken, att dess sedlar spridas inom landet, och detta är till nytta äfven för befolkningen. När vi veta, att inom vårt lilla land finnes en så pass stark bank, som dock icke har mer än 11 afdelningskontor, under det att t. ex. Norges bank år 1885 med cirka 19 millioners grundfond har 12—13 afdelningskontor, då behöfver man verkligen icke vara i tvifvel om, att icke det går an att ej här inrätta flera kontor. Frankrike och Tyskland ha nationalbanker med ungefär 200 afdelningskontor hvardera.

Af hvad jag sålunda anfört framgår, att jag är lifligt intresserad för ett utvidgande af bankverksamheten och särskildt för förläggandet af ett kontor i Örebro. Jag yrkar därför afslag på utskottets hemställan och bifall till den af herr Gumælius m. fl. framlagda reservation.

Då jag icke inom utskottet biträdt densamma, har det berott derpå, att jag varit bortrest och af sådan anledning icke närvarande vid justeringen. Jag har därför nu velat angifva min mening.

Herr Stjernspetz: Då herr Pehrsson i Törneryd icke gjorde något yrkande om ett afdelningskontor i Karlskrona, skall jag icke närmare gendrifva hans påståenden. Jag vill blott anmärka, att Örebro i jmförelse med Karlskrona är en i alla afseenden större plats, der penningarörelsen är 3—4 gånger så stor som i Karlskrona enligt tillgängliga statistiska uppgifter. Likaså är afståndet till andra bankkontor från Örebro — något som äfven brukar gälla som skäl — längre, ungefär 20 mil till Stockholm, under det Karlskrona icke har mer än 12 mil till Vexjö. Jag kan medge, att Karlskrona har åtskilliga skäl för sig, men de väga dock mindre än de, som anförts för kontorets förläggande till Örebro.

Då Andra Kammaren för öfrigt alltid varit af den åsigt, att man helst bör inrätta endast ett nytt afdelningskontor om året, torde det icke vara skäl i att kammaren nu delar sig på två platser, ty saken kan derigenom möjligen gå sönder; utan vi få väl sätta förtroende till våra ledamöter i utskottet, att de efter bästa öfvertygelse sofrat och vägt de olika skälen emot hvarandra för de olika platserna. Jag yrkar därför bifall till reservanternas förslag om ett afdelningskontor i Örebro.

Herr Johansson i Löfåsen: Under flera år har jag motionerat om ett afdelningskontor för Skaraborgs län, men alltid fått ett bleklagdt nej till svar från bankoutskottet. Så har äfven skett i år. Icke ens någon reservant har fäst sina blickar på vårt län genom att före-

slå något afdelningskontor derstädes, utan man har i stället stannat vid Örebro. Jag kan icke annat än beklaga detta, men jag är likväl glad, att det synes gå åt det håll, som jag och många med mig anse vara det rätta, nemligen att vi slutligen skola hinna att i hvarje län få ett afdelningskontor.

Under förhoppning alltså, att äfven Skaraborgs län snart skall komma i åtanke, har jag nu intet annat yrkande att göra än på bifall till reservanternas hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa: Det ser underligt ut, att icke bankoutskottet biträdt den motion jag väckt om ett afdelningskontor i Linköping. Jag tror nemligen, att behovet af ett sådant kontor i Östergötland är fullt så stort som i Örebro län. Jag tror också, att det ur ekonomisk synpunkt vore fördelaktigt för riksbanken att få ett kontor inom Östergötland. Man har för Örebro län bland annat åberopat dess storartade jordbruk; men jag tror, att Östergötland i detta afseende skall stå framför både Örebro län och andra län, som man ifrågasatt.

Jag skall dock icke missunna Örebro att få ett afdelningskontor derstädes; men jag uttalar den förhoppning, att utskottet och Riksdagen till nästa år skola hafva Östergötland i åtanke.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman! Jag skulle naturligtvis icke här behöft yttra mig, emedan min åsigt i denna fråga tillräckligt framgår af fullmäktiges utlåtande. Men när en talare behagat yttra, att fullmäktige sannolikt varit i misshumör, när de afgifvit sitt utlåtande, anser jag mig böra säga några ord med anledning af fullmäktiges svar på bankoutskottets remiss till följd af dessa motioner.

Jag kan mycket väl förstå de herrar, som t. ex. anse att, när Riksbanken har en obegagnad sedelutgifningsrätt vanligen på omkring 30 millioner, så vore det egendomligt, om icke banken inrättar afdelningskontor för att få ut sina sedlar, som kanske eljest icke komme ut i rörelsen, men om samma herrar äfven skulle hafva litet att skaffa med sättet, hvarpå banken skall kunna fullgöra de anspråk, som ställas på densamma att förete guld eller andra valutor, när sedlarne presenteras, skulle kanske uppfattningen bli något olika med hvad den nu synes vara inom kammaren. Jag får bekänna, att jag för min del icke har någon förhoppning om, att det nämnda missförhållandet med afseende på bankens valutor under de närmaste åren kan komma att undergå någon förbättring, utan jag tror, att man på sin höjd kan önska och hoppas, att detta missförhållande icke måtte blifva sämre. När då möjligheten att släppa ut sedlar i rörelsen just är beroende på den tillgång i guld och valutor banken sjelf kan skaffa sig, är det icke underligt, om fullmäktige vilja varna för att alltför mycket brådska med inrättandet af nya kontor. Banken kan i allt fall sprida samma belopp sedlar, vare sig ytterligare kontor inrättas eller icke.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

Den lilla affär ett kontor i afseende på sedelspridningen kan göra derigenom att sedlarne några dagar längre äro ute i rörelsen, innan de löpa tillbaka till banken, den spelar icke så stor rol, att man på grund af den omständigheten bör brådska med inrättandet af nya kontor.

Jag har velat säga detta på det kammaren icke skall tro, att fullmäktige af trilska mot inrättande utaf afdelningskontor afgifvit sitt yttrande, utan det har skett endast på grund af verkliga sakförhållanden af den art jag nyss nämnde.

Det är väl sant, att det är endast en tidsfråga, när residensstaden i hvarje län får sitt afdelningskontor, men det står i samband med förändring af sedelutgifningsrätten i vårt land i sådan riktning, att riksbanken ensam får denna rätt. Den dagen ligger dock enligt min tro i ett aflägsset fjerran. Denna omständighet gör, att man icke bör inrätta nytt afdelningskontor oftare än hvarjt annat år.

Nu hafva emellertid reservanterna från denna kammare enat sig om att föreslå, det år 1893 skulle inrättas ett afdelningskontor å angifven plats. Det är mycket möjligt att, derest fullmäktige ansett lämpligt att föreslå inrättande af ett nytt afdelningskontor nästa år, de för detta föreslagit samma plats, men jag kan lika väl tänka mig, att de föreslagit en annan. Hvad riksbanken i första rummet vid val af platser för nya afdelningskontor bör taga hänsyn till är att, om hufvudkontoret sjelft eller något afdelningskontor har för stort område för sin utlåningsrörelse med afseende å afbetalningslånen, söka befordra lättnad i denna lånerörelse. Detta är en vigtig synpunkt, ty det är en ganska kinkig sak att hålla reda på denna ofantliga massa afbetalningslån, att kunna följa med låntagarnes soliditet och de vexlande förhållanden, som under den 2^{1/2} år långa lånetiden, kunna ega rum med afseende å kunderna. Och det är därför af vigt för riksbanken, för att den skall undgå att göra förluster, att områdena icke äro allt för stora. — Ur denna synpunkt sedt, tror jag, att Mariestad varit den plats, som först skolat komma i fråga. Absolut säkert hade det blifvit Mariestad, om icke denna stad vore ett samhälle, som icke visar någon vidare lifaktighet. Men det kan hända, att, om fullmäktige hade yttrat sig om platsen, denna likväl blifvit Mariestad.

När nu Första Kammaren, utan att ett ord yttrats, bifallit utskottets hemställan, och när i hvarje fall ingen kan påstå, att förlust uppkommer för riksbanken, om inrättandet af ett nytt afdelningskontor framskjutes ett år, utan att det snarare är till bankens nytta, och då kammaren icke kan vara alldeles säker, att den plats, som föreslagits, är absolut lämplig, hemställer jag, om icke kammaren vill lugna sig ett år och nu bifalla utskottets hemställan, hvartill jag, herr talman, yrkar bifall.

Herrar *Thestrup* och *Olsson* i Ättersta instämde häruti.

Herr Gyllensvärd: Herr talman! Då jag anser, det både rättvisa och billighet fordra, att hvarje län kommer i åtnjutande af den fördel ett riksbankens afdelningskontor medför, skall jag be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Helst hade jag naturligtvis önskat, att den af mig med flere länskamrater väckta motionen bifallits, men då så icke skett, får man finna sig deri, och jag hoppas att nästa gång frågan kommer för, halländingarne komma i åtanke.

I detta yttrande instämde herr *Eliasson* i Oktorp.

Herr Göransson: Som herrarne finna af utskottets betänkande, står jag der antecknad som reservant, utan att syftet af min reservation är angifven. Det är emellertid icke därför, att jag hyser någon annan åsigt än öfrige reservanter, utan anledningen är den, att jag hade ledighet från riksdagsgöromålen vid justeringen af betänkandet och kom på grund deraf icke att blifva antecknad tillsammans med de öfriga reservanterna.

Inom utskottet har jag delat samma åsigt som dessa och vidhåller den äfven nu.

På de skäl, som äro angifna uti reservationen, yrkar jag således afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Månsson: Det fans vid denna frågas behandling inom utskottet bland oss reservanter olika meningar om platsen för ett nytt afdelningskontor. Den ene förordade en plats, den andre en annan med olika fördelar. Men för att komma till ett resultat, måste man sluta att tvista och ena sig om en plats. När man så slutligen gjorde, stannade man vid den nu föreslagna platsen, Örebro.

Vi ansågo — och det tycker jag, att de i kammaren, som vilja att man skall erhålla ett nytt afdelningskontor hvarje år, också skola göra — att man måste ena sig och låta sina skilda meningar falla för det, som har den största utsigten till framgång. Jag tror sålunda att, äfven om man anser någon ort framför annan behöfva ett afdelningskontor, man bör gifva vika för att få ett resultat.

Bankofullmäktige och flertalet af utskottets ledamöter hafva varit af den mening, att man icke bör inrätta mer än ett afdelningskontor hvar annat år. Man har då i perspektiv att få vänta den långa tiden af 24 år, innan man når det målet att få ett afdelningskontor i hvarje residensstad. — Vi känna alla, hvilken fördel det dock är för en ort att få ett afdelningskontor. Derigenom uppehålls lånerörelsen på billigt och rättvist sätt, och ingen oskäligen ränta tages. Jag vill därför uppmana alla, som vilja komma till det målet, att icke slitas om platsen, utan böja sig för den, som har största utsigten.

Hvad beträffar det förhållandet, att det skulle vara svårt för riksbanken att bilda ett nytt afdelningskontor hvart år, därför att banken

Om inrättande
af ytterligare
afdelningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

skulle hafva ondt om de valutor, som erfordras för uppehållande af lånerörelsen, hafva enligt min uppfattning bankofullmäktige medel att stärka sig i detta afseende, om de vilja. Såsom vi veta, får riksbanken minst halfva bankovinsten, och om fullmäktige, i stället för att lägga denna vinst såsom nu sker på hyllan, d. v. s till den obegagnade sedelutgifningsrätten, använde den för att skaffa sig riksgäldskontorets obligationer och andra värdepapper och vid lämpligt tillfälle utbytte dessa mot utländska obligationer och valutor, så vore de i tillfälle att år efter år skaffa sig de utländska valutor, som gå såsom guldvalutor för att möta de fordringar, som ställas på riksbanken. Och fullmäktige skulle säkerligen endast behöfva göra framställning derom för att få behålla hela bankovinsten, om de så önska. Vi reservanter hafva påvisat, att för bildande af ett nytt afdelningskontor fordras en ganska stor del af afbetalningslånerörelsen. Af fonden för dessa afbetalningslån ligga 4 millioner obegagnade. Således bör det vara lätt för ett afbetalningskontor att från denna fond få fylldt en del af sina behof eller en half million. Till återstoden hafva vi den årliga bankovinsten; och om man antager, att ett afdelningskontor behöfver 2 millioner i rörelsekapital, bör det följaktligen icke vara svårt för fullmäktige att fylla detta behof. Det är därför jag tror, att vi icke behöfva rygga tillbaka för det skälet, att det skulle vara svårt för riksbanken att skaffa sig valutor och möta de kraf, som ställas på riksbanken.

Under sådana förhållanden uttalar jag den förhoppning, att de, som icke vilja att man skall vänta i 24 år, till dess hvarje residensstad får sitt kontor, må sluta sig tillsammans och rösta för det, som för tillfället har största utsigterna till framgång. Detta är det som gjort, att jag i sista stund slutit mig till reservanternas mening. Jag har uttalat mig för andra platser, som nog kunde vara lika bra, men jag kan icke neka till, att Örebro är ett mycket lifligt samhälle och att det är stor verksamhet i orten omkring, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Hansson* i Solberga.

Herr *Persson* i Vadensjö yttrade: Härom dagen hörde vi från statsrådsbanken, att man borde arbeta för att så fort som möjligt få riksbanken till den enda sedelutgifvande banken och att deraf skulle blifva en enorm vinst för statskassan. Härom är också jag alldeles öfvertygad. Men om det är förhållandet, att man på detta sätt vill göra statens inkomster större, böra vi också försöka att så fort som möjligt få utplanterade riksbankens afdelningskontor. En gång när detta sker böra vi ordna affärerna så, att vi icke komma i för stort trångmål. Det är en helt naturlig sak, att det icke skall komma att dröja så länge härefter, innan det blir fråga om tiornas indragning, och då behöfva vi så många afdelningskontor som möjligt

för att befordra sedelspridningen. Vi böra därför så fort som möjligt få utdelade dessa kontor. Vi hafva ju icke heller skäl att klaga öfver de kontor, som redan finnas. Vi se ju, att bankovinsten för i år uppgått till något öfver 3 millioner. Då förhållandena gestalta sig på sådant sätt, ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr Svensson från Karlskrona: Då jag nyss förut instämt med min ärade vän herr Pehr Pehrsson på blekingsbänken, kan det tyckas öfverflödigt att vidare orda om frågan. Men i anledning af den talares yttrande, som förde fullmäktiges talan, skall jag be att få säga ett par ord.

Jag tror mig veta, att denne talare förut funnit det vara nyttigt såväl för riksbanken som för landsorten, att afdelningskontor inrättades i de olika orterna. Fullmäktige voro i fjol af den åsigten, och jag skall be att få påpeka ett yttrande, som då fäldes af bankoutskottet. Bankoutskottet sade nemligen: »för riksbanken sjelf kan det anses vara af gagn att genom kontor i olika delar af riket erhålla ökad spridning för sina sedlar.» — Utskottet ansåg det således då vara en fördel för riksbanken att få ökad sedelspridning. Men detta tyckes icke talaren från gefleborgsbänken anse vara af någon synnerligt stor vikt. — Utskottet säger vidare: »och att landsorten har väsentlig fördel och nytta af riksbankskontor synnerligast genom den konkurrens i förmedlingen af penningaffärer och den jemkning i utlåningsräntan, som ett dylikt åstadkommer, lär ej heller i allmänhet förnekas.» Således anser bankoutskottet det vara synnerligen fördelaktigt, att dessa kontor blifva utplacerade, och det är då naturligtvis en fördel, att de så fort som möjligt åstadkommas. »Från denna synpunkt sedt», säger utskottet vidare, »skulle ock dröjsmål med inrättande af riksbankskontor kunna mot somliga landsänder innebära en viss obillighet, om icke orättvisa». Af allt hvad utskottet resonerar framgår således, att bankoutskottet i sin helhet då var af den åsigten, att det vore fördelaktigt, att dessa bankkontor blefve inrättade, och det är således icke något skäl att vänta till ett annat år, såsom fullmäktige nu föreslå. Då jag för öfrigt redan instämt med herr Pehr Pehrsson, har jag intet vidare att yttra, utan inskränker mig till att yrka bifall till reservationen, när för närvarande det icke torde vara någon utsigt att erhålla bifall till den motion, som väckts af samtliga blekingsrepresentanterna.

Herr Olsson i Sörnäs: Då jag för min del finner, att reservanterna mot detta utskottets betänkande hafva goda skäl för sig, skall jag endast be att få biträda deras mening och yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till herr Gumælius' m. fl. reservation

och 3:o bifall till den väckta motionen om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlskrona. Herr talmannen upptog hvart och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och förklarade sig anse den förstnämnda propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits yrkandet om bifall till reservationen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bankoutskottets hemställan i utlåtandet n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan i hvad den afser fråga om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i staden Örebro, bifallit hvad herr Gumælius m. fl. hemställt uti sin vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen visade 71 ja, men 126 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

Föredrogs vidare bankoutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af motion angående utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *Fredholm* i Saleby afgifna motion, n:o 124, ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation hemställde deremot herrar *Gumælius*, *Anders Hansson*, *Ivar Månsson*, *J. P. Nilsson* i Kägglå, *Sjö*, *Göransson* och *P. Pehrsson* i Norrsund: »att Riksdagen med bibehållande i sak, om än icke i form, af bankoreglementets nuvarande stadganden i dess § 32 om afbetalningslån att återbetalas inom 2¹/₂ år, måtte, med anledning af herr *Fredholms* m. fl. motion, besluta, att vederbörande riksbankskontor må ega att bevilja afbetalningslån jemväl på 5 års tid med afbetalning af en tiondedel halfårsvis och med rätt för bankofullmäktige att för dessa senare lån höja eller sänka räntan, att räknas från lånens afbetalningstider».

Ordet begärdes af

Herr *Fredholm* i Saleby, som anförde: Det är på landsbygden allmänt en utbredd åsigt, att det skulle vara nyttigt för såväl riks-

banken, som låntagarna, om en sådan anordning, som den jag föreslagit, kunde komma till stånd. Derfor har jag nu under tre år motionerat om, att en sådan anordning borde åvägbringas, men alla tre gångerna har utskottet afstyrkt min begäran. Jag vill därför icke nu göra något yrkande, att mitt förslag skall af Riksdagen bifallas, men då jag ser, att icke mindre än 7 reservanter afgifvit särskildt förslag, hvilket understödjer motionen i dess hufvudsyfte, skall jag förena mig med dem i det yrkande de framställt, och anhåller därför, herr talman, om proposition på bifall till detta yrkande.

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

(Forts.)

Herr Gumælius yttrade: Då jag hör, att motionären, hvars förslag hvarken utskottet tillstyrkt ej heller reservanternas kunnat mer än delvis tillstyrka, är nöjd med reservanternas förslag, finner jag deri ökad anledning att hemställa hos kammaren om bifall till ifrågakvarande reservation.

Herrarne behagade finna af betänkanDET, att flertalet af de olika afdelningskontoren, hvilka torde hafva den mesta sakkunskapen i frågan, hafva, då de år 1890 blifvit hörda i saken, förklarat, att de ansågo motionen äfven i det skick, i hvilket den då förelåg — hvilket motionären sjelf erkänt vara mindre godt, än det, i hvilket han nu framlagt den — vara förtjent af bifall. Vidare hafva två af herrar bankofullmäktige, nemligen vår kammares ålderspresident, för hvilken vi ju alla hafva mycken vördnad, och den bankofullmäktig, för hvilken Första Kammaren utan tvifvel har den största vördnaden, förenat sig om att tillstyrka bifall till motionen, för den händelse den något förändrades. Dessa förändringar har motionären i år vidtagit, och sedan derefter reservanternas föreslagit en ytterligare förändring, har han accepterat äfven den. Under sådana förhållanden anser jag, att vi skulle kunna mötas i att antaga reservationen.

Herrarne behagade finna, att af de 42 millioner, till hvilket belopp 1879 afbetalningslånefonden höjdes, 4 millioner för närvarande äro obegagnade. Då det alltså är skäl att vidtaga åtgärder för att dessa millioner må kunna komma till någon användning, och då motionären är öfvertygad och många med honom, att möjligheten att få låna på 5 år för mången, för hvilken lån ur denna fond äro afsedda, är mycket önskvärd, samt då det för andra kunde vara nyttigt att få erhålla dylika lån fortfarande på 2½ år, tillåter jag mig hemställa, »att Riksdagen med bibehållande i sak, om än icke i form, af bankoreglementets nuvarande stadganden i dess § 32 om afbetalningslån att återbetalas inom 2½ år, måtte, med anledning af herr Fredholms m. fl. motion, besluta, att vederbörande riksbankskontor må ega att bevilja afbetalningslån jemväl på 5 års tid med afbetalning af en tiondedel halfårsvis och med rätt för bankofullmäktige att för dessa senare lån höja eller sänka räntan, att räknas från lånets afbetalningstider.»

Jag anhåller hos herr talman om proposition på detta yrkande.

Häruti instämde herrar Nilsson i Kägglå och Aulin.

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Äfven i denna fråga synes kammaren hafva en afvikande mening mot pluraliteten inom fullmäktige. Så hafva nu reservanterna inom utskottet föreslagit, att man skulle upprätta ett dubbelt lånesätt i detta fall, så att fortfarande rätten att erhålla dylika lån på 2½ år skulle stå kvar, och derjemte ett nytt på 5 år komma till. För att nu undvika de svårigheter, som skulle kunna uppstå i afseende på räntefoten, så att ej alltför stora oegentligheter och vexlingar kunna uppkomma på grund af skilnaden mellan riksbankens vanliga ränta för öfrigt och räntan å dess afbetalningslån, har man föreslagit, att räntan skulle blifva rörlig och kunna ändras vid hvarje afbetalning. Det är ju gifvet att ett sådant sätt kan tillämpas, men huru praktiskt det är, skall jag be att få belysa med några exempel.

Under förra året ändrade riksbanken sina räntesatser vid åtskilliga tillfällen, och en sådan ändring har äfven vidtagits med ingången af detta år. Vid dessa tillfällen hafva inkommit en mängd ansökningar om afbetalningslån, och det har dervid visat sig, att sökandena 6 å 8 veckor efter sedan ränteförändringen trädt i kraft icke hade reda på, att riksbanken ändrat sina räntesatser, hvarför ock deras reverser alltid voro origtigt affattade i afseende på räntefoten och dervör måste kasseras och skickas tillbaka för att sedan återkomma i ny form. Huru skall man då kunna tänka sig, att dessa låntagare, i fall räntan skulle blifva rörlig, skulle kunna hålla reda på hvilka räntesatser gälde i riksbanken, när betalningarna skulle göras. Samma felaktigheter skulle helt säkert åter komma att göra sig gällande; man skulle få remissor fram och tillbaka, kanske lagsökningar o. s. v., blott till följd deraf, att låntagaren icke vetat, efter hvilken räntesats han skulle godtgöra banken. Huru man än söker ställa saken, måste alltså dylika olägenheter följa med lån på längre afbetalningstid.

Annat kan förhållandet vara med en sparbank eller en liknande inrättning. Ty den har icke den skyldighet riksbanken har att i främsta rummet uppehålla myntväsendet i landet. En sådan bank, som sjelf lånar upp de medel den släpper ut, har icke samma risk och behöfver ej taga samma hänsyn vid sin lånerörelse som riksbanken, för hvilken det måste vara angeläget, att icke räntesatserna skola blifva för olika på de vexlande låneformer, den använder. Och att afhjelpa dessa oegentligheter på det sätt, som här föreslagits, leder just till det trassel, som jag nyss antydt, och man kommer icke ifrån svårigheterna genom att på sådant sätt söka reglera räntan för dessa långlån.

Det är egendomligt, att kammaren icke synes hysa större förtroende i afseende på sina fullmäktiges befogenhet och duglighet att sköta riksbankens affärer, än att kammaren gång på gång fattar beslut, alldeles motsatta fullmäktiges åsigt. Mig förefaller det, som om det vore mera konsekvent af kammaren att i så fall byta om fullmäktige och tillsätta sådana, som operera i samförstånd med kammaren, än

att, såsom nu sker, negligera deras åsigter. Jag undrar, om man icke dock måste erkänna, att fullmäktige böra närmare kunna följa bankens livsvilkor, än hvad kammarens ledamöter kunna göra.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

(Forts.)

Herr Månsson: Med anledning af hvad den senaste talaren yttrade nu sist, ber jag att få säga, att det väl icke kan vara skäligt, att man för en sådan mindre reform, som denna, skulle taga och byta om fullmäktige. Om Andra Kammaren eller Riksdagen vill bilda afdelningskontor hvarje år och gå fortare än fullmäktige anse lämpligt, är väl icke detta någon så farlig eller halsbrytande affär. Likaså i fall Riksdagen skulle vilja slå in på någon annan väg i afseende på afbetalningslånen och göra tiden något längre, är väl icke detta någon så tvingande och vigtig omständighet, att man för den skull behöfver göra ombyte af fullmäktige. Jag anser, att fullmäktige icke böra på minsta vis taga illa upp, om Riksdagen skulle uttala en tanke, som vore motsatt fullmäktiges. Ty saken kan icke i och för sig vara af någon tyngre beskaffenhet, om jag så får säga. Förhållandet är, att fullmäktige en gång börjat uttala sig i den rigtningen, att de icke vilja släppa efter på tiden för återbetalningen af de ifrågavarande lånen. De hafva sagt detta flera gånger; det är samma fullmäktige, och de hafva ansett sig böra behålla och stå fasta vid sin mening. Likväl har det funnits olika meningar äfven hos fullmäktige, ty friherre Fock och herr Liss Olof Larsson hafva båda uttalat sig i en annan rigtning, och de hålla, så vidt jag vet, fortfarande på sin mening. Den sistnämnde af dem har haft tillfälle att uttala sig i den rigtningen äfven nu inom fullmäktige. Den omständigheten alltså, att fullmäktige icke vilja gifva efter i frågan, tror jag icke böra väga så synnerligen tungt, och det kan icke vara farligt, om vi slå in på den vägen att utsträcka lånetiden till 5 år. För det första kommer det icke att i minsta mån skada riksbanken, ty det finnes 4 millioner kronor, som ligga i fonden obegagnade och som äro färdiga att tagas fram hvilken stund som helst för att användas till sådana lån. Vidare har det på senare tiden gått alldeles bestämdt i den rigtningen i andra banker, att man börjat lemna låntagarne längre tid. Det är endast riksbanken, som står kvar på denna gamla, antiqvariska ståndpunkt, och jag inser verkligen icke, hvarför den vill stå kvar der.

Vi reser vanter hafva nu sökt gå en medelväg och ställa så till, att de, som vilja hafva det på det gamla sättet, skola få det, och de, som vilja hafva lån på längre tid, kunna få det. Vidare hafva vi rättat oss efter fullmäktiges uttalanden, då vi hafva gjort räntan rörlig. Nu har emellertid den ledamot, som senast yttrade sig, och hvilken i sin egenskap af fullmäktig varit med om fullmäktiges uttalanden, sagt, att det skulle vara farlig att göra räntan rörlig, därför att, då en revers skrefs, man icke kunde veta, hvilken ränta man skulle sätta dit. Men det anser jag vara mycket lätt hjälpt på ett sätt, som prak-

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

(Forts)

tiseras öfverallt, nemligen att man icke alls skrifer ut räntan, utan skrifer reversen färdig och låter sedan direktörerna i banken eller de, som sköta obanken, sjelfva fylla i den räntesats, som för tillfället gäller. Det är enligt min tro ett enkelt och praktiskt sätt att, då lånet beviljas, sätta in den ränta, som gäller i reversen. Jag tror, att det är den enkla åtgärden, som behöfver ifrågakomma och som icke skall göra saken svår och invecklad. Den lånesökande vet, att han är underkastad den räntefot, som är gällande för banken, och han vet att räntan sättes in i reversen, när han får lånet medgifvet eller beviljad.

Jag tror, att det är en allt mer och mer uttalad önskan, att vi skola gå framåt på denna väg, så att allmänheten må kunna använda detta lånesätt, som är för mången så praktiskt och nyttigt. Mången föredrager ett afbetalningslån framför någon annan låneform, därför att, i fall han har ett sådant lån, måste han göra afbetalningar och minskar således sin skuld. Han drifves att minska sin skuld, och det är ju något, som vi böra eftersträfvä. Ty skola vi hafva en låneform, som är så sträng, att jag måste betala in lånet på så kort tid, som nu är fallet, är det omöjligt att använda den, utan att söka andra lånevägar. Man måste taga en vaxel eller söka ett nytt lån för att kunna göra de afbetalningar som fordras. Det är därför man icke kan använda dessa afbetalningslån, utan måste gå ifrån dem till andra lånesätt. Oaktadt vi inrättat många flera afdelningskontor, för att denna lånegren skulle utveckla sig, stå vi således kvar på samma punkt, ja, lånen snarare minskas.

Jag skall därför anhålla, att kammaren måtte bifalla reservanternas förslag.

Herrar *Peterson* i *Hasselstad* och *Larsson* från *Upsala* instämde i detta yttrande.

Herr *Johansson* i *Löfåsen*: Då motionen i fjol blef afslagen hufvudsakligen af formella skäl; då den nu återkommit i förändrad form i fråga om räntan; då dessutom reservanterna föreslagit än ytterligare förbättringar i motionärens förslag; och då jag anser, att ett sådant tillmötesgående mot låntagarne som det föreslagna vore önskligt och nyttigt, kan jag icke annat än yrka bifall till en sådan åtgärd. Visserligen har herr *Olof Jonsson* gjort åtskilliga invändningar gent emot förslaget, med afseende på befarade svårigheter i följd af de vexlande räntesatserna å afbetalningslånen, men då, såsom vi hoppas, vi så småningom torde få afdelningskontor inom hvarje län, tror jag, att dessa svårigheter icke skulle blifva omöjliga att öfvervinna.

Jag yrkar därför bifall till reservanternas förslag.

Herr *Stjernspetz*: Då den föreslagna förlängningen af amorteringstiden måste för de lånesökande vara af mycket stor betydelse,

alldenstund de derigenom skulle under amorteringstiden kunna af egna tillgångar och utan anlitande af andra lånekällor inbetala sin skuld, inses lätt, att denna förändring skulle vara till mycken nytta för de flesta, om icke alla, som behöfva anlita banken om dylika lån.

Ang. utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån.

Hvad vidare beträffar riksbankens egen säkerhet, vill jag framhålla, att, då, såsom reservanterna föreslagit, riksbanken sjelf skulle vara fullkomligt herre att bestämma räntan vid hvarje ny omsättning, bankofullmäktige och bankens närmaste målsmän väl borde föredraga de föreslagna reformer framför det gamla lånesättet, der räntan är fix under hela amorteringstiden, till stort men för en tidsenlig bankskötsel. Genom den magt åter, som detta förslag gifver bankofullmäktige, och som jag anser, att de böra hafva för bankens trygghet och säkerhet, att förändra räntan, synes mig icke blott allt bekymmer från bankens sida böra försvinna, utan förändringen vara eftersträfvansvärd äfven från banksynpunkt.

(Forts.)

Hvad åter vidkommer den invändning, man gjort, att tiden skulle vara för lång, emedan borgesmännen under densamma skulle kunna blifva insolventa, eger ju banken enligt förslaget att vid hvarje omsättning infordra vederhäftighetsbevis och göra de anmärkningar mot säkerheten, som den kan finna för godt. Det blefve sålunda så godt som ett nytt lån för hvarje gång, fastän med skyldigheten att inbetala $\frac{1}{10}$ af det ursprungliga lånet vid hvarje omsättning.

Af dessa skäl och då jag icke finner, att förslaget innebär någon fara för riksbanken utan snarare mera trygghet, anhåller jag att få ansluta mig till reservanternas förslag.

Med herr Stjernspetz förenade sig herrar *Arnoldsson* och *Svensson* från Karlskrona.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmanen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den af herr Gumælius m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 6.

Föredrogs och bifölls bankoutskottets memorial n:o 13, i fråga om användandet af riksbankens vinst för å 1891.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion angående ändring i legostadgan.

Ang. ändring legostadgan.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammarer af herr *M. Dahn* m. fl. afgifna motion, n:o 6, hemställde utskottet i detta utlåtande, att Riksdagen måtte, i skrifvelse anhålla, det

Ang. ändring i Kongl. Maj:t ville i sammanhang med förslag till ny mantalsskrifningsförordning för Riksdagen framlägga förslag angående framflyttande af den tid, som i gällande legostadga finnes bestämd för tjenstehjons flyttning.
(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Redelius: Jag ber att få yrka afslag på föreliggande be-
tänkande. Jag vill visst icke bestrida giltigheten af de lokala skäl,
som motionärerna anfört för sin nu ifrågavarande motion, men jag ber
att få fästa uppmärksamheten på, att dessa lokala skäl förlora i vikt,
ju mera man kommer norrut, så att de till sist slå öfver till motsatsen.

Motionärerna hafva derjemte åberopat sig på några andra skäl,
hemtade ur komiterades förslag till förordning angående mantalsskrif-
ning af år 1890. Nu hafva motionärerna påstått, att enligt deras
uppfattning dessa skäl äro goda. Jag ber då att få fästa uppmärk-
samheten uppå, att dessa skäl stött på motskäl af sådan styrka och
sådan betydelse, att komiterades skäl icke kunna bestå mot de senast
tillkommande.

Om man nu — något, för hvilket jag för min del icke finner
giltiga skäl vara anförda — nödvändigt vill förflytta ifrågavarande tid,
och dervid skulle betrakta frågan efter motionärernas ståndpunkt, d. v. s.
med hänsyn endast till landet, och enkannerligen till jordbruket, så
borde man väl välja den tid, då man är mest oberoende af de för-
hållanden, som motionärerna åberopat såsom skäl för sin framställning,
eller skördeförhållandena, och i så fall vore midsommartiden lämpligast,
ty den är i fråga om sådd och skörd i hela Sveriges rike tvifvelsutan
den ledigaste. Jag för min del finner icke skäl att yrka på eu sådan
förflyttning, jag har blott nämnt detta förslag, för så vidt man nöd-
vändigt vill hafva någon ändring. Midsommartiden vore också för de
flyttande den bästa årstiden.

För öfrigt tar jag för gifvet, att, när Kongl. Maj:t framlägger för-
slag till ny mantalsskrifningsförordning, Kongl. Maj:t också framlägger
förslag till ändrad tid för tjenstehjonsflyttningen, såsom det är lämp-
ligast, för så vidt öfver hufvud någon förändring är gagnelig.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Wester: Det är naturligt, att i ett land, sådant som vårt,
med dess stora utsträckning och olika så väl klimatiska som jordbruks-
förhållanden, olika åsichter skola yppa sig om den lämpligaste flyttningstiden
för tjenstehjon. Det har också visat sig vid behandlingen af
denna motion inom lagutskottet. Dess ledamöter från sydligaste och
södra Sverige hafva talat för bifall till framflyttning af denna flytt-
ningstid på de skäl, som motionären anfört, eller att det skulle verka
fördelaktigt för höstplöjningen och rotfrukternas upptagande, om man
icke behöfde under den tid dessa arbeten påginge byta om tjenare.

En ledamot från lagutskottet, tillhörande Första Kammaren och representant från Skåne, erkände visserligen fördelen af denna framflyttning med hänsyn till jordbruket, men gjorde dervid den invändningen, att framflyttningen skulle komma att medföra motsvarande, om ej större olägenheter i afseende på stallfodringen, ity att, då man i allmänhet i hans trakt installade fäkreaturen i slutet af oktober, det vore af vigt att få ställa dem under vård af de personer, som sedermera under året skulle fortsätta dermed, enär det medförde stor skada att byta om utfodringsmän efter den tid, då de blifvit installade. Ledamöter från mellersta Sverige ansågo, att den nuvarande flyttningstiden borde bibehållas och att det ej vore nyttigt att flytta fram densamma, dels af skäl, som jag nyss nämnde i afseende på stallfodringen och dels ännu mer, emedan det skulle medföra ofantligt stora olägenheter samt till och med faror och besvärligheter för det gifta tjenstefolket, om man med hustru och barn skulle nödgas flytta kanske flera mil i november månad under sträng vinterkyla. Ledamöterna från Norrland åter motsatte sig ändringen och påstodo, att framflyttningen af flyttningstiden skulle i Norrland vara bestämdt skadlig, och mycket skadlig, ja, till och med i vissa fall omöjlig att verkställa i anseende till det hårda klimatet.

Ang. ändring i
legostadgan.
(Forts.)

Af de inom lagutskottet gjorda uttalanden kan man sålunda draga den slutsatsen, att framflyttningen ansetts nyttig i södra delen af riket, likväl med reservation äfven der, att den ej vore nyttig för mellersta Sverige, samt att den vore absolut skadlig för norra Sverige. Sedan må man taga en annan sak i betraktande, nemligen att enligt gällande tjenstehjonsstadga flyttningstid för tjenare på våren visserligen icke förekommer annorstädes än i Stockholm, men att enahanda ordning faktiskt tillämpas äfven annorstädes i landet, så att tvenne flyttningstider på året temligen allmänt förekomma.

Nu har blifvit sagdt, att en framflyttning af flyttningstiden på hösten skulle blifva gagnande i det afseendet, att man skulle slippa byta om tjenare under den brådaste tiden med jordbruksarbetet och med bergningen af rotsaker m. m. Men då kommer samma olägenhet igen på våren, nemligen att man måste byta om tjenare just under det att det ifrigaste vårbruket pågår. Således inträffa här samma olägenheter af en framflyttning af flyttningstiden på våren, som på hösten.

Allt detta har gjort att jag blifvit öfvertygad, att den ifrågasatta ändringen icke skulle för riket i dess helhet vara nyttig. Men det är äfven en annan omständighet, som härvid inverkat på mig. Motionärerna ha fullkomligt riktigt sagt, att en ändring af flyttningstiden ej kan ske, utan att man tillika ändrar tiden för mantalsskrifningen, som för närvarande eger rum mellan den 15 november och årets slut. Det föreligger hos Kongl. Maj:t ett förslag om ändring i mantalsskrifningstiden och därför hemställa nu motionärerna, att Riksdagen skulle anhålla hos Kongl. Maj:t, det Kongl. Maj:t ville inkomma med förslag till ändring i flyttningstiden i sammanhang dermed. Men med ändring

Ang. ändring i
legostadgan.
(Forts.)

i mantalsskrifningstiden följer också med nödvändighet en ändring i uppbördstiden och sannolikt äfven i tiden för taxeringsförrättningarna samt jemväl i afseende på en mängd andra förhållanden, för att icke tiden för den ena förrättningen skall komma att träffa in samtidigt med den andra. Följaktligen måste, då Kongl. Maj:t framlägger förslag till ny mantalsskrifningsförfordning, Kongl. Maj:t och inkomma med förslag till ändring i flera andra författningar. Detta ärende har alltså derigenom redan erhållit en sådan omfattning och ett sådant innehåll, att det icke synes vara skäl att dermed sammankoppla äfven frågan om framflyttning af tiden för tjenstehjonens afflyttning;

Då, som sagdt, det således icke synes vara klart, att det är nödvändigt och nyttigt för landet i dess helhet att vidtaga en dylik åtgärd och framför allt icke *nu*, utan dermed gerna kan anstå, till dess att det nödvändiga villkoret för förslaget genomförande eller ändring i tiden för mantalsskrifningen samt flera i sammanhang dermed stående erforderliga förändringar blifvit genomförda, har jag ansett, att Riksdagen icke borde besluta aflåtandet af den skrifvelse, som utskottet ifrågasatt; och får jag alltså yrka afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Mallmin, Eliasson* i Skuttungeby, *Östberg, Larsson* i Fole, *Stjernspetz, Lyttkens* och *Näslund*.

Herr Jansson i Krakerud yttrade: Motionären har såsom skäl för sitt yrkande om framflyttning från den 24 oktober till den 24 november af tiden för tjenstehjons afflyttning anført, att höstarbetet icke hunne afslutas till den nuvarande flyttningdagen. Denna olägenhet synes mig numera, sedan man börjat använda maskiner vid tröskningen af sin säd m. m., och hvarigenom en del arbeten kunna afslutas tidigare på hösten än förr, icke vara så stor, att man ensamt derför borde ändra tjenstehjonsstadgan. Mig synes, att man skulle kunna afhjelpa olägenheten på det enkla sättet, att husbönderna träffade aftal med sina tjenare att under friveckan hjälpa till vid arbetet, antingen mot särskild ersättning för den veckan eller ock mot löfte att å en lägligare tid erhålla en emot friveckan svarande ledighet. Deremot finnes det en annan olägenhet, som, i fall förslaget antoges, skulle drabba i synnerhet jordbrukarne i mellersta och norra Sverige, och den olägenheten består deri, att, då, såsom redan blifvit nämndt af den föregående talaren, installningen för vintern vanligen börjar före den 1 november, man skulle nödgas att först instruera de gamla tjänarne om, huru man ville hafva sina kreatur utfodrade, och sedan dessa dermed fortsatt några veckor, skulle de nya tjenare, som kommo å den nya flyttningdagen, den 24 november, jemväl erhålla enahanda föreskrifter. Detta skulle naturligtvis medföra åtskilliga obehag och svårigheter, för att icke tala om en del förluster, som man dervid icke skulle kunna undgå. Då jag betraktar förslaget ur synpunkten af husböndernas fördel, kan jag således icke finna den ringaste nytta i

den åtgärden, att flyttningstiden framskjutes. Dessutom har jag icke kunnat finna, att några afsevärda klagomål blifvit anförda mot den flyttningstid, som nu är bestämd.

Ang. ändring i
legostadgan.

(Forts.)

En annan afsevärd sida af denna fråga är den, att hvarken motionen eller utskottsbetänkandet med ett enda ord berör de intressen, utöfver det som närmast berör jordbruksidkarne, som jemväl här vid lag borde komma under ompröfning. Man finner här ej ett ord om den andra partens önskuingar, nemligen i hvad de vidkomma tjenstehjonen sjelfva. Man har icke med ett enda ord berört, hvilka fördelar eller obehag det skulle medföra för tjenare eller dagakarlar och deras familjer att nödgas flytta den 24 november under den kalla årstiden. Då således denna fråga är af den stora omfattning, att den berörer nationens hela arbetareklass, borde man också hafva sagt något ord om deras åsichter, och huru vida de skulle vara belättna med en åtgärd, sådan som den man här ifrågasatt.

Jag skall icke uppehålla kammarens tid längre, utan anhåller att få yrka afslag så väl å motionen som skrifvelseförslaget.

Herr *Olson* i Stensdalen instämde häruti.

Herr *Henricson*: Villigt erkänner jag, att en förändring i nu gällande legostadga är af behovet påkallad, enär densamma i flera hänseenden är föråldrad och otidsenlig; men i likhet med den föregående talaren, ber jag att få fästa uppmärksamhet derå, att denna stadga berör två parter, nemligen husbönder och tjenare, och att vid sådant förhållande man, vid en förändring i nämnda stadga, har att tillgodose båda parternas intressen. Motionären har visserligen påvisat de fördelar, som skulle tillskyndas jordbrukaren genom den ifrågasatta förändringen, såsom hufvudsakligen afseende husböndernas angelägenheter; men han har icke med ett enda ord sagt, huru tjenarne komma att af denna förändring beröras. Jag vill endast påminna herrarne derom, att i många orter af vårt land finnes ett stort antal tjenare, som tillika äro familjefäder, nemligen de s. k. statdrängarne. Dessa statdrängar äro ofta till följd af sin betryckta ställning nödsakade att ombyta plats för att skaffa sig en drägligare tillvaro. Dessa tjenare skulle genom flyttningstidens framskjutande komma att utsättas för ännu större svårigheter än de, mot hvilka de nu hafva att kämpa. Jag har många gånger sett sådana familjer stadda på flyttning och märkt, huru ondt de dervid slita. Ännu värre blefve det för dem, om de skulle nödgas flytta i slutet af november månad. Jag vill för min del icke vara med om en dylik åtgärd som den föreslagna, och yrkar derfor afslag å såväl motionärens som utskottets hemställan.

Med herr *Henricson* förenade sig herrar *Rydberg*, *Zotterman*, *Petersson* i Hamra, *Sjöberg*, *Kumlin*, *Peterson* i Boestad, *Andersson* i Hamra, *Alexanderson* och *Rosengren*.

Ang. ändring i
begostadgan.
(Forts.)

Herr Göransson: Det har af ett par talare, särskildt af talaren här till venster, framstälts den anmärkning mot den föreslagna ändringen, att den skulle åstadkomma en rubbning i utfodringen i ladugårdarne, emedan denna börjar den 1 november. Detta tror jag emellertid icke vara händelsen i Norrland, utan der börjar utfodringen långt tidigare, till och med före den 24 oktober, och då kan ju detta icke vara något skäl emot den föreslagna ändringen.

Samme talare yttrade för öfrigt, att han icke hört någon önskan af sina kommittenter att få flyttningstiden framflyttad. Bland mina kommittenter deremot förefinnes en sådan önskan, men att få tiden framflyttad så litet, som nu är föreslaget, tror jag vara af föga eller ingen nytta. Skall den framflyttas, bör det ske så, att flyttningen sker med kalenderårets slut, för den händelse äfven mantalsskrifningen kommer att framflyttas till tiden mellan den 10 januari och 15 februari, såsom det är föreslaget i ett i utskottets betänkande omnämndt förslag.

Jag vill för närvarande icke göra något yrkande i den rigtningen, utan vill blott hafva uttalat detta, att inom mitt kommittentskap opinionen är för att framflytta flyttningstiden till slutet af året, om någon förändring i detta afseende skall ske.

Herr Lilienberg: Det betänkande, som lagutskottet här afgifvit, synes möta motstånd. Utskottet ansåg emellertid, att motionärerna haft goda skäl för sin framställning.

Det har blifvit anmärkt, att lagutskottet i denna fråga icke tagit i betraktande arbetarnes och särskildt statkarlarnes ställning. Jag ber med anledning deraf få erinra derom, att lagutskottet icke förordat, att flyttningstiden skulle blifva den 24 november, utan tvärt om i sin motivering uttryckligen betonat, att det vore lämpligt att icke framflytta den så långt, som motionärerna ifrågasatt, och att utskottet öfver hufvud taget icke föreslår någon viss, bestämd dag, utan endast föreslagit en framflyttning.

Herr Wester anmärkte särskildt, att denna fråga är satt i samband med ny tid för mantalsskrifningen, och att när denna fråga kommer å bane, måste den sammankopplas med åtskilliga andra frågor, hvarför det vore olämpligt, att också frågan om tiden för tjenstehjonsflyttningen komme i samband dermed. Men det tror jag icke vi behöfva bekymra oss om; den saken utreder nog Kongl. Maj:t. Vi skola endast begära, att Kongl. Maj:t då ville taga äfven denna fråga i öfvervägande. Mig synes, att motionärernas framställning är ganska billig, ty dessa frågor om mantalsskrifningstiden och tjenstehjonens flyttningstid stå i mycket nära samband med hvarandra.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Bengtsson: För min del anhåller jag om bifall till utskottets skrifvelseförslag, och tror, att om man komme att framflytta

flyttningstiden till den 24 november, skulle det blifva till stort gagn för jordbrukarne. Att det skulle blifva till olägenhet för tjenarne, kan jag för min del icke förstå. *Ang. ändring i legostadgan.* (Forts.)

Det har som skäl för afslag blifvit anfördt, att icke ens lagskottet skulle kunna förorda en så långt framskriden tid som motionärerna föreslagit, och att utskottet föreslagit endast tre veckors framflyttning, men att en så obetydlig ändring icke skulle medföra något synnerligen stort gagn. Jo, den, som känner till jordbruket, vet alltför väl, att tre veckor betyda ganska mycket i detta fall.

Det har vidare anförts, att, om man framflyttar flyttningstiden, kommer flyttningen att ega rum under den kallare årstiden. Men jag tror icke att man kan säga, att så förhåller sig, ty som erfarenheten visar, kan väderleken vara lika svår i oktober som i november. Jag tror alltså icke, att detta är ett skäl för afslag. Svårigheterna vid flyttningarna bero för öfrigt hufvudsakligen på husbonden, om han ställer så till, att tjenstefolkets flyttning sker på lämpligt sätt eller ej.

Det har vidare anförts, att det vore olämpligt framflytta tiden, därför att ombytet af tjenare skulle komma att skada kreatursskötseln. Jag tror, att vi allaredan hafva den olägenheten, ty jag kan icke tänka mig, att man antingen i Norrland eller öfriga delar af vårt land skulle påbörja stallfodringen först den 1 november, utan kreaturen måste nog installas förr, och därför har man redan nu den olägenheten, att man efter en kortare tids stallfodring på hösten får ombyta vårdare af kreaturen.

Vidare har sagts, att den föreslagna ändringen äfven skulle medföra, att tiden för vårflyttningen framsattes från den 24 april till den 24 maj, och att man härigenom skulle åstadkomma ett skadligt afbrott i vårarbetet. Men herrarne torde erinra sig, att den flyttningstiden icke är hvad landsbygden beträffar omnämnd i tjenstehjonsstadgan, och att det därför vid den icke är fråga om åtta dagars frihet, utan att man vid ombyte på våren har den fördelen, att man kan få den nye tjenaren på samma dag som den gamle går.

Det har vidare yttrats af herr Jansson i Krakerud, att man kunde träffa aftal med tjenarne och derigenom undanröjda de olägenheter, som den nuvarande flyttningstiden medförde. Nå väl, det nödgas man göra för tillfället, men det är icke alltid sagdt, att man kan få tjenare, som gå in på ett sådant aftal. Och för öfrigt frågar jag herr Jansson, om icke detta innebär en inskränkning i tjenarnes frihet.

Det yttrades af en ledamot af lagutskottet, att om man företoge en sådan ändring som den, hvilken här är föreslagen, skulle den föra med sig många andra olägenheter och ändringar i släptåg, såsom att uppbördens och taxeringsförrättningen måste framflyttas. Jag kan för min del icke finna, hvad taxeringsförrättningen har för sammanhang med framflyttandet af den i tjenstehjonsstadgan föreskrifna flyttningstiden och mantalsskrifningen.

Då jag tror, att den ifrågasatta förändringen skulle blifva till all-

*Ang. ändring i mänt gagn för jordbrukarne, och jag ej kan föreställa mig eller med-
legostadgan.* gifva, att derigenom tjenstehjonens rättigheter på något sätt förnärmas,
(Forts.) utan tvärt om betryggas, derigenom att de få större utsigt att be-
hålla sina fridagar, skall jag för min del anhålla om bifall till utskot-
tets förslag.

Herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Månsson* och *Anderson* i Himmelsby
instämde i detta yttrande.

Herr *Svanberg*: Jag skall be att få i största korthet tillkänna-
gifva, att jag instämmer med de herrar, som yrkat afslag å utskottets
föreliggande betänkande. Jag tycker nemligen, att det är onödigt att
besvåra regeringen med skrifvelse i ett ämne, der det är svårt, för att
icke säga omöjligt, att komma till ett tillfredsställande resultat, ett re-
sultat, som tillfredsställer befolkningen i landets *alla* delar och som
tillfredsställer *både* husbönder och tjenare.

Med herr *Svanberg* instämde herrar *Persson* i Helgebol, *Nilsson*
i Vrängebol och *Olsson* i Kyrkebol.

Herr *Olsson* i Mårdäng: Äfven jag skall be att få yrka afslag
å utskottets hemställan, men icke i syfte att frågan derigenom måtte
falla, eller därför att jag anser den föreslagna åtgärden öfverflödig,
utan blott för att få frågan uppskjuten och möjligen vid kommande
riksdag få ett annat förslag framlagdt, om hvilket man måhända kunde
hoppas, att det skulle samla flere anhängare. Jag delar nemligen den
uppfattning, som uttalats af min granne till venster, att, om ändring
skall ske, den bör ske så, att tjenstehjonsåret sammanfaller med ka-
lenderåret.

Af denna anledning yrkar jag afslag å föreliggande betänkande.

Herr *Henricson*: Blott några ord för att bemöta en föregående
talare, som sagt, att under vanliga förhållanden årstiden icke är obli-
dare i november än i oktober. Jag skall be att få uppläsa ett par
ord ur motionen, som synas mig lemna stöd för en motsatt åsigt. Det
heter nemligen deri: »och har behofvet af framflyttning af nämnda tid
ansetts för jordbruksnäringen nödvändigt, så vida det nu för tiden
mer än förr på senhösten hopade arbetet på fältet skall något så när
kunna medhinnas, innan frosten omöjliggör detsamma». Och vidare
har utskottet sagt: »De skäl, som nu i den föreliggande motionen
anförts för ett framflyttande af tiden för höstflyttningen, synas utskottet
synnerligen beaktansvärda.» Jag menar att i detta uttalande om svå-
righeten att få jorden plöjd i november ligger ett erkännande af, att
det är oblidare årstid i november, och jag vill icke vara med om att
utsätta dessa fattiga arbetarefamiljer för vådorna af en flyttning under
en oblid årstid, helst som de vanligtvis icke äro så väl rustade.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Redelius: Då en föregående talare yttrade, att flyttningstiden icke skulle hafva något inflytande på tiden för mantalsskrifningen, bör jag omnämna, att, om motionärernas förslag ginge igenom och flyttningstiden blefve den 24 november, det är tydligt, att inflyttningssattester icke kunde lemnas till pastorsembetena förr än den 1 december. Kyrkoskrifningen kunde alltså icke ega rum förr än i december, och äfven om man antager, att den kunde låta sig göra under de två första veckorna i mindre folkrika landsförsamlingar och kanhända äfven i stadsförsamlingar, låter det sig bestämdt icke verkställas på denna tid i större landsförsamlingar, det kan jag försäkra. En gifven följd af den framflyttade tiden blir alltså, att mantalsskrifningen måste flyttas till nyåret. Ja, det är det vi vilja, svarar man kanske. Och vore det fråga om en enda dags arbete, ser jag icke några oöfverstigliga svårigheter; men de, som känna förhållandena, torde veta, att det är mycket mer än en dags arbete. Och det låter sig icke göra utan att på samma gång ändra föreskrifterna om den tid, inom hvilken en mängd expeditioner skola vara till vederbörande myndigheter insända, hvilka nu sändas dels inom den 15 januari, dels inom 1 eller 15 februari och dels inom den 1 mars. Dessa föreskrifter måste naturligtvis ändras, så vida det för pastor skall blifva möjligt att uppfylla gällande föreskrifter. Detsamma gäller äfven landtstaten. En ändring af denna flyttningstid har alltså, mine herrar, ett ganska stort inflytande på tiden för mantalsskrifningen, och af detta skäl vidhåller jag mitt yrkande om afslag.

*Ang. ändring i
legostadgan.
(Forts.)*

Herr Truedsson: Jag anser för min enskilda del, att det föreliggande förslaget skall blifva till stor nytta för landtbrukarne och icke innebära den ringaste fara för tjenarne, och jag ber därför att få yrka bifall. Det är för hvarje landtman, som vill sköta sin jord mera rationellt med rotfruktsodling, känt, att flyttningen nu eger rum på den tid, då man har allra svårast att vara af med sin tjenare, och om flyttningstiden flyttades fram 14 dagar eller 3 veckor, skulle det icke vara tjenarne till någon skada, men deremot till betydlig nytta för landtbrukarne.

Herr Ola Bosson Olsson: Åtminstone i södra Sverige vore det en synnerligt stor fördel för jordbrukarne, om flyttningstiden för tjenarne blefve framflyttad som motionärerna föreslagit. Jag skall be att få med några ord besvara hvad som yttrats angående de olägenheter, som skulle medfölja denna flyttning.

För talaren på östgötabänken tycktes det mest anmärkningsvärda förhållandet vara, att flyttningen skulle ske under den kallare årstiden och därför vara till skada för tjenarne, men deremot ber jag att få inlägga min gensaga. Motionärerna hafva icke föreslagit, huru lång tid flyttningen skulle framflyttas, och utskottet har ännu mindre gjort det, utan det skulle bero på hvilken tidpunkt, Kongl. Maj:t behagar

Ang. ändring i föreslå i detta afseende. Men jag erinrar vidare samme talare derom, att de flyttningar, som nu ega rum af fastighetsegare från den ena legostadgan.
(Forts.)

fastigheten till den andra, stundom ganska långt åtskilda, ske den 14 mars, som ju enligt författningen är laga fardag. Jag hemställer, om det icke är kallare årstid vid den tiden än vanligen i november månad, och äfven i dessa flyttningar måste en tjenare, som är lagstadd, deltaga, ty han är skyldig att följa med husbonden och fullända sin åtagna tjänst, äfven om han har än så stor familj.

Hvad beträffar herr Westers anmärkning, att en framflyttning af tiden på hösten äfven skulle medföra en sådan på våren till maj månad, och att detta skulle åstadkomma stora olägenheter, tror jag, att detta blott skulle medföra en mindre olägenhet, som knappast är värd att nämna, ty den flyttningstid, som i tjenstehjonsstadgan är tillåten, är den 24 oktober, med undantag af Stockholm, der det äfven är den 24 april. Några flyttningar på landet den 24 april ske visserligen, men de äro grundade på särskild öfverenskommelse, som med förutnämnda undantag för Stockholms stad icke hafva något stöd i gällande tjenstehjonsstadga.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson: Endast några få ord. Herr Redelius påstod, att jag sagt, att mantalsskrifningen icke hade något inflytande på pastors expeditionsgöromål, men så sade jag icke, utan jag påstod, att den icke hade den ringaste samband med taxeringsförrättningen.

Herr Henricson anförde en sats ur vår motion, der vi sagt, att »behovvet af framflyttning af nämnda tid ansetts för jordbruksnäringen nödvändigt, så vida det nu för tiden mer än förr på senhösten hopade arbetet på fältet skall något så när kunna medhinnas, innan frosten omöjliggör detsamma», och detta ansåg han bevisa, att det vore sämre årstid för tjenstehjon att flytta i november än i oktober. Jag vädjar till herrarne, hvilket som kan vara förmånligast för en familj, att flytta antingen en klar och vacker vinterdag i november eller i oktober på en regnig och ruskig dag. Jag protesterar mot att jag i det fallet gjort mig skyldig till några motsägelser i fråga om motiveringen i motionen och mina vid behandlingen af densamma fälda yttranden. Det har i motionen endast talats om att få höstplöjningen undanstökad före vintern.

Herr Bexell: Jag är fullt säker på, att denna antika författning icke tål alls att krångla med. Den existerar näppeligen mer än på papperet. Skulle beslutet komma till stånd, ginge det så, att ingen af oss finge upplefva den dag, då man finge tjenstehjonsstadgan ordentligt tillämpad. På det ena stället komma tjenarne att flytta den 24 oktober och på det andra den 24 november, och innan den tid, då vi hunnit genomföra någon likformighet, existerade ingen tjenstehjonsstadga

i Sverige. Hade förslaget gått ut på att afskaffa denna stadga, skulle jag möjligen hafva kunnat vara med om det. *Ang. ändring
legostadgan.*

Det föreliggande förslaget bevisar endast, att man aldrig i riksdagen tänker sig något friare och luftigare än det nuvarande. Här är framlagdt ett lagförslag, hvori man endast tagit hänsyn till den ena parten. Nu för tiden är det två parter, och man måste taga hänsyn till båda. Här talades i går om patricier och plebejer och anställdes jemförelse med dem. Båda måste hafva ett ord i laget. Det duger icke nu mera att lagstifta endast för patricierna.

Nej, jag begär allmän omröstning, ja, icke här i kammaren, men i hela landet.

Herr Peterson i Hasselstad: Herr talman, mine herrar! Det kan ju vara olika i olika orter med afseende på flyttningstiden för tjenare. I Skåne har jag hört talas om, att det är stallfodring nästan året om. Det är endast om sommaren, som kreaturen derstädes en liten tid beta ute, och samma lär förhållandet vara jemväl i en del af Östergötland, der den mesta jorden är uppodlad.

Inom den provins jag tillhör går det till så med kreatursutfodringen, att djuren släppas ut i juni månad och gå då ute dygnet om, hvaremot på hösten i oktober månad de endast gå ute om dagarne, men tagas in om nätterna. De utfodras ej ordentligt förrän i slutet af oktober månad, när de nya tjenstehjonen inträdt i sin tjenst. Då först börjar en ordentlig utfodring, som fortgår under hela vintern, och de nya tjenstehjonen få börja med denna, så att de få lära sig, huru den skall fortgå i fortsättningen.

I öfrigt och då härads höfding Wester uttalat samma åsigter, som jag hyser i denna fråga, skall jag nu inskränka mig till att instämma med honom i hans yrkande om afslag.

Häruti instämde herr *Arnoldsson*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 18 kap. 1 § ärfdebalken, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 9.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 8, 53 och 56 i skjutsstadgan den 31 maj 1878.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *J. Andersson* i Vårgårda afgifna motion, n:o 35, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af motionären, herr *Andersson* i Vårgårda, som yttrade: Utskottet erkänner, att motionen blifvit väckt i god afsigt. Utskottet säger: »Hvad nu först angår förslaget om ändring af § 8 i ifrågavarande stadga, medgifver utskottet villigt, att begreppet vägfärande genom sin vidsträckthet kan gifva och ofta nog äfven gifvit anledning till lagöfverträdelser från mindre samvetsgranne gästgifvares eller deras tjena-ares sida, och utskottet skulle sålunda med glädje skänka sitt understöd åt ett förslag, hvarigenom nämnda begrepp vunne erforderlig fasthet.

Det möter emellertid, enligt utskottets förmenande, nästan oöfvervinneliga svårigheter att under en lagterm sammanfatta alla de vexlande förhållanden, under hvilka en person rätteligen bör anses såsom vägfärande. Pröfningsrätten i detta afseende måste i det särskilda fallet i sista hand tillkomma de dömande myndigheterna. Vanskligheten af den uppgift, motionären företagit sig, vinner äfven bekräftelse af det sätt, hvarpå motionären löst denna uppgift. Den bestämning, motionären föreslagit, är nemligen uppenbarligen för snäf, i det att motionären icke lär vilja betaga dem, hvilka t. ex. såsom turister till fots färdas fram genom en bygd, rätten att i förevarande hänseende betraktas såsom vägfärande.»

Vidare anför utskottet: »Synnerligen behjertansvärd har utskottet funnit framställningen om införande af skärpta straffbestämmelser för öfverträdelser af den gästgifvare och skjutsstationsföreståndare medgifna rätt till försäljning af maldrycker, men utskottet ser sig i allt fall förhindradt att till nämnda framställning, sådan den samma nu föreligger, lemna sitt bifall.»

Då utskottet äfven gifvit vissa antydningar om hvad som är anledning till, att motionen icke blifvit af utskottet tillstyrkt, vill jag endast nämna, att jag tänker framkomma en annan riksdag med motionen, och jag skall för den skulle icke nu göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af Riksdagens år 1891 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1890.

Under § 1 hemställde utskottet: »att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, oberoende af frågan om ny allmän domstols författning, taga under ompröfning, huruvida icke

krigshofrätten må kunna indragas eller ombildas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, hvartill förhållandena må finnas föranleda.»

Ang. förslag om krigshofrättens indragning eller ombildning.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Svanberg: Herr talman, mine herrar! Med afsende på den nu föredragna paragrafen skall jag bedja få göra ett berigtigande, som jag vill minnas herr justitieministern gjorde redan för någon tid sedan här i kammaren, då till behandling förelåg statsutskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel.

Statsutskottet omförmäler på sid. 1 i nu föreliggande utlåtande hvad statsrevisorerna yttrat i denna fråga: »Efter det vid åtskilliga tillfällen inom Riksdagen framstälts förslag om indragning af krigshofrätten, anhöll 1888 års Riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes vid utarbetande af förslag till ny rättegångsordning låta till behandling företaga jemväl frågan om krigshofrättens indragning eller ombildning. Enligt hvad revisorerna inhemtat, har Kongl. Maj:t ännu icke i anledning af denna Riksdagens skrifvelse vidtagit någon åtgärd.» Jag har deremot inhemtat, att i denna fråga Kongl. Maj:t dels den 25 maj 1888 anbefalt nya lagberedningen att, när framdeles ifrågakomme att utarbета förslag till ny domstolsförfattning, i sammanhang dermed taga under öfvervägande frågan, huruvida krigshofrätten borde indragas eller ombildas, och dels den 31 december samma år, i anledning af ett då ledigt krigshofrättsrådsembete, förordnat, att samma embete icke skulle besättas med ordinarie innehafvare, utan tills vidare hållas på förordnande.

Jag skall äfven bedja att få påpeka, det statsutskottet sedermera å sid. 3 gjort sig skyldigt till ett förbiseende, då det sagt, att, sedan nya lagberedningen den 6 juni 1884 afgaf principbetänkande angående rättegångsväsendets ombildning, beredningen, med undantag af dess deltagande i den förstärkta lagberedningen och dess komitéers behandling af berörda principbetänkande, icke, för så vidt af arbetsredogörelserna framgår, fortsatt arbetet med uppsättande af förslag till ny rättegångsordning. Arbetsredogörelserna utvisa tvärt om, att lagberedningen fortsatt arbetet och fullgjort nästan hälften deraf så till vida, att lagberedningen i ämnet afgifvit följande partiella lagförslag, nemligen: förslag om åtalsrätt och förberedande undersökning i brottmål, lagförslag om skiljemän, hvilket redan varit föremål för Riksdagens behandling och sedan utfärdats i form af lag, vidare lagförslag om bevisning inför rätta, som hvilar hos högsta domstolen, samt lag om domsagas kansli m. m., som också, enligt hvad jag tror, hvilar hos högsta domstolen, och slutligen tretton särskilda mindre lagar angående fullföljd af talan.

Sedan jag nu gjort dessa berigtiganden, skall jag icke tillåta mig

*Ang. förslag
om krigshofrät-
tens indrag-
ning eller
ombildning.*
(Forts.)

något yrkande, oaktadt jag anser, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t, om den beslutes, icke skulle komma att så fort medföra något resultat, enär utan tvifvel denna fråga om krigshofrättens indragning är rätt svärlöst. Jag kan omnämna, att Första Kammaren förut i dag afslagit statsutskottets hemställan i nu förevarande paragraf efter, bland annat, ett yttrande af herr Alin, deri, om jag ej misstager mig, han förklarade sig anse, att statsutskottet i denna fråga gått öfver sin befogenhet, enär, på grund af 39 § riksdagsordningen, statsutskottet icke haft rätt att framkomma med den anhållan, som det gjort, då detta utskott icke skulle hafva någon motionsrätt angående sådana frågor som indragning af ett embetsverk, utan endast har att be-
fatta sig med ekonomiska angelägenheter.

Herr Andersson i Högkil: Visserligen har jag hört, att en uppfinningsrik ledamot af Första Kammaren skulle ha upptäckt, att statsutskottet icke vore berättigadt att yttra sig i en fråga sådan som den föreliggande, men jag tror icke, att den upptäckten har någon egentlig betydelse. Det är så vidt jag kan förstå tydligt och klart, att Riksdagens revisorer äro berättigade att i fall sådana som det förevarande, der det gäller att genom en organisationsåtgärd åstadkomma besparing af statsmedel, fästa Riksdagens uppmärksamhet derå. Statsutskottet, till hvilket den förberedande behandlingen af ärendet öfverlemnas, måste vara fullt berättigadt att till Riksdagen göra de framställningar i ämnet, som statsutskottet finner nödiga och nyttiga.

Med anledning af talarens på göteborgsbänken anförande vill jag endast påpeka, att statsutskottet grundat sin motivering på de handlingar och arbetsberättelser, som för utskottet varit tillgängliga.

Jag skall taga mig friheten att yrka bifall till statsutskottets föreliggande förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölles.

§§ 2 och 3.

Bifölles.

§ 4.

Lades till handlingarne.

§ 5.

Bifölles.

§ 6.

Lades till handlingarne.

§ 7.

Bifölls.

§ 8.

Utskottets yttrande godkändes.

§§ 9—12.

Biföllos.

§ 13.

Lades till handlingarne.

§ 14.

Bifölls.

§§ 15 och 16.

Lades till handlingarne.

§ 17.

Bifölls.

§§ 18 och 19.

Lades till handlingarne.

§ 11.

Föredrogs härefter och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition (n:o 46) angående vissa nybyggnader vid Piteå hospital.

§ 12.

Likaledes bifölls bankoutskottets memorial n:o 14, angående tryckning af namnen å riksbankens tiokronesedlar och ändring af § 15 mom. 2 i bankoreglementet.

§ 13.

Efter föredragning vidare af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af 51 m. fl. §§ i rege-
geringsformen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande
hemställt.

§ 14.

Föredrogos, hvar efter annat, och biföllos statsutskottets nedan-
nämnda utlåtanden:

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvi-
sande af medel till förbättrande af tullstatens enskilda pensionsinrätt-
nings ställning;

n:o 46, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående till-
stånd för Ystad—Eslöfs jernvägsaktiebolag att till riksgäldskontoret
inbetala oguldna återstoden af ett bolaget beviljadt lån;

n:o 47, med anledning af väckt förslag om upprättande af ett
fullständigt register till kamrarnes protokoll med bihang för tiden från
och med år 1867;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försälj-
ning till Åkers bruks egare af kronolägenheten Djekneången i Söder-
manlands län;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jord-
afsöndring från Visingsö ekplantering äfvensom en i samma ämne inom
Riksdagen väckt motion;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jord-
afsöndring från indragna militiebostället Borstatorp n:o 1 i Krono-
bergs län;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte
af mark mellan kronan och Linköpings stad; och

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp-
låtelse till Stockholms stad af viss del af myntverkets tomt n:is 1, 2
och 8 i kvarteret Bryggaren å Kungsholmen.

§ 15.

Slutligen föredrogos och lades till handlingarne statsutskottets me-
morial n:o 53, i anledning af remiss med öfverlemuande af uppgift å
förändringar år 1891 i statsverkets inkomster af för dess räkning ut-
arrenderade kronoegendomar, m. m.

§ 16.

Herr Johansson i Strömsberg erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman, mine herrar! Jag har nu begärt ordet för att inlägga en protest mot ett anförande, som hölls i går qväll af en talare på skånebänken. Jag hade tänkt att genast efter detta tal begära ordet, men som jag visste, att kammarens ledamöter voro trötta, afstod jag derifrån. För att emellertid ett sådant yttrande icke skall få stå obesvaradt i protokollet, har jag nu tagit till orda och vill säga representanten från Lund, att jag icke tror sådana yttranden eller ett sådant uppträdande vara till nytta för fosterlandet och dess lagstiftning. En person, som fått det höga kallet att representera många tusen medborgare inom den lagstiftande församlingen, har naturligtvis rätt att yttra sig i hvarje fråga, men hans yttrande bör vara sådant, att det antingen är utredande, lemnar någon upplysning eller också delgifver kammaren talarens ståndpunkt. Hvad derutöfver är, det är af ondo. Att framkomma med otidigheter och uttryck, sådana som här åsyftas, hade jag tänkt endast skulle kunna ske inom den klass, hvilken vi bruka benämna med ordet »gaminer». Jag tror icke, att svenska folket affönar sina riksdagsmän, för att de skola uppträda på ett sådant sätt, och allra minst bör den göra det, som representerar så mycken lärdom och intelligens, som representanten för Lund. Upprepa de fälda uttrycken vill jag icke, ty herrarne minnas nog, huru orden föllo. Vi veta också, att detta icke är den enda gången, sådant här inträffat, äfvensom att herr Bülow icke är ensam i denna branch, men detta förbättrar ingalunda saken, och jag har icke kunnat låta bli att protestera mot sådana uppträdanden, hvilka jag anser vara ovärdiga en riksdagsman.

Herr Bülow yttrade: Herr talman! Det är tydligt, att jag skulle betraktas ungefär som varg i veum utaf dessa herrar, mot hvilka jag så ofta uppträdt rörande deras försök att på ett eller annat sätt klafbinda den fattigare delen af svenska folket, senast vid deras försök att få två års fängelsestraff för vissa arbetare. Hvad beträffar det jag i går sade rörande den motion, som här förevar, om nedsättning utaf arfvodet till riksdagsmännen på stockholmsbänken, vill jag försäkra herrarne, att jag visst icke dermed har velat förolämpa motionären i fråga. Det kan ju hända, att man i hetsiga fall någon gång icke väljer sina ord precis så, som man efteråt skulle ha velat; men jag vill ytterligare en gång försäkra, att någon förolämpning har jag icke åsyftat med dessa ord. Men nog vill jag säga, att, när dessa herrar på östgötabänken drefvo frågan till votering i går, skymtade det fram för mig såsom en form af prickning af stockholmsbänken, derfor för frinnade åsigter der uttalats. Ungefär i samma rigtning betraktades saken af ett par män i Första Kammaren, som ogerna sågo, att denna motion der diskuterades. Att herr Johansson skulle vara väl skickad

att uppgöra ett program, huru vi böra yttra oss i denna kammare, tror jag icke, och för min del skall jag aldrig följa några anvisningar från det hållet. Jag skall gå den väg, min öfvertygelse utstakar, och den vägen skall jag sjelfständigt gå. Om jag har något mod att uttala mig i denna kammare, försäkrar jag, att detta mod icke skall falla, utom i ett enda fall, nemligen om jag skulle få bifall från det hållet.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad.

§ 17.

	Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:			
herr	<i>P. Ersson</i> i Vestlandaholm under 10 dagar fr. o. m. den	9	dennes,	
»	<i>M. Andersson</i> i Stigen	» 10	» » 11	»
»	<i>K. E. Holmgren</i>	» 11	» » 11	»
»	<i>C. G. Andersson</i> i Skeenda	» 12	» » 11	»
»	<i>C. A. Kumlin</i>	» 10	» » 9	»
»	<i>N. Hanson</i> i Berga	» 12	» » 11	»
»	<i>A. V. Nilson</i> från Lidköping	» 6	» » 11	»
»	<i>A. Th. Pettersson</i> i Österhaninge	» 12	» » 11	»
»	<i>C. G. Bergendahl</i>	» 12	» » 11	»
»	<i>C. J. Hammarström</i>	» 10	» » 11	»
»	<i>C. Andersson</i> i Hamra	» 12	» » 10	»
»	<i>A. F. Liljeholm</i>	» 10	» » 10	»
»	<i>E. Olsson</i> i Kyrkebol	» 11	» » 11	»
»	<i>J. Bengtsson</i>	» 12	» » 9	»
»	<i>P. Pehrson</i> i Törneryd	» 12	» » 11	»
»	<i>A. Olsson</i> i Mårdäng	» 11	» » 12	»
»	<i>H. Hedlund</i>	» 9	» » 11	»
»	<i>C. J. Jakobson</i>	» 8	» » 13	»
»	<i>A. G. Anderson</i> i Himmelsby	» 10	» » 11	»
»	<i>O. Larsson</i> i Mörtlösa	» 10	» » 11	»
»	<i>A. Larson</i> i Slättäng	» 14	» » 9	»
»	<i>E. A. Zotterman</i>	» 10	» » 11	»
»	<i>A. G. Olsson</i> i Frösvi	» 10	» » 9	»
»	<i>F. Pettersson</i> i Tjärsta	» 12	» » 10	»
»	<i>I. Månsson</i>	» 12	» » 11	»
»	<i>A. E. Petersson</i> i Hamra	» 10	» » 12	»
»	<i>L. Eklund</i> från Norrköping	» 12	» » 11	»
»	<i>N. Rosengren</i>	» 8	» » 13	»
»	<i>C. Rydberg</i>	» 10	» » 11	»
»	<i>A. Hahn</i>	» 12	» » 10	»
»	<i>O. A. Brodin</i>	» 10	» » 11	»
»	<i>A. G. Björkman</i>	» 11	» » 11	»
och herr	<i>P. Nilsson</i> i Råby	» 11	» » 10	»

§ 18.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskil-
des kl. 2,29 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
